אבנים, יסודות והמשך הבנין

חתימה

קרוב לשבעה עשורים עברו מאז התרחש הנס של הקמת מדינת ישראל, ובעקבותיו המהפך העצום בתולדות עמנו, שהם במדה רבה יחידאים בתולדות העמים כולם. מובילי המהפך, שרובם לא שמרו תורה ומצוות, עצבו במדה רבה את אופיה ואת אורחותיה של המדינה בה אנו חיים לפי דרכם, באופן שאינו תואם את חזון התורה והנביאים ואת שאיפת הדורות באלפיים שנות הגלות. פער זה ממשיך להציב אתגר השקפתי והלכתי מורכב בפני כל שומרי המצוות הדבקים בחזון, והוא גם הרקע למאבקים החוזרים ומתפרצים מעת לעת על אופיים של החברה ושל מוסדות השלטון והמשפט בארץ.

מגוון הנושאים ההלכתיים שהריבונות היהודית המתחדשת בעידן המודרני מעוררת הוא רחב ביותר, והוא אף הולך ומתרחב עם השנים. יחד אתו הולכת ומתרחבת גם ספרות תורנית ענפה המתמודדת עם אתגרי הזמן. ספרות ענפה זו יונקת ברובה מן השורשים שנטעו בשנים הראשונות שלאחר קום המדינה, ומכאן החשיבות הרבה להכרת שורשים אלו מקרוב. בארבעת השערים שנפתחו בספר זה עיינו במקצת משורשים אלו דרך משנתו ההלכתית של הרב ישראלי, לה מקום מרכזי בהם, תוך השואה תמציתית לדעותיהם של רבנים אחרים, בארבעה נושאים המשמשים יסוד לסוגיות רבות נוספות המתחדשות לבקרים:

א. סמכותה ההלכתית של צורת השלטון הנוהגת כיום בישראל, בסיס שממנו נגזר יחסם של שומרי המצוות לכנסת ולחוקיה, ולפעולות כל מוסדות השלטון בארץ.

ב. החיוב ההלכתי לעצב את הפרהסיה בישראל בדרך התורה, וגבולותיו של חיוב זה, שהם התשתית ההלכתית לכל מאבק על אופיה של החברה בישראל, כמו גם להיתר להשתלבותם של שומרי מצוות במנגנוני הממשל הקיימים בישראל.

ג. אפשרויות ההפעלה של כוחות בטחון הפנים בימי שבת ומועד, שהיא מקרה הבוחן לקיומה של מדינה מודרנית על פי ההלכה.

ד. מגבלות הפגיעה בבלתי מעורבים בעת פעולות צבאיות, שהן הבסיס לאתיקה צבאית יהודית ולתוקפם ההלכתי של הסכמים בינלאומיים בכלל.

כאמור, נושאים אלו הם רק מבחר מצומצם, אף אם יסודי, משלל הנושאים המורכבים שאתגר הריבונות היהודית מציב, וגם הרב ישראלי התיחס בכתביו לנושאים רבים אחרים, וביניהם:

א. מעמדם ההלכתי של בתי המשפט בארץ. מתי נחשבים הם ל"ערכאות" ומתי לא? ("גבולות הסמכויות של דינא דמלכותא", עמוד הימיני סימן ח').

ב. האם ניתן למנות נוכרי לחבר כנסת או לחבר מועצה של עיריה, שהרי הלכה מפורשת היא שאין ממנים נוכרי לשררה על ישראל? ("מעמד הנוכרי במדינה ישראלית", שם סימן י"ב, ו"נכרי חבר כנסת וחבר עיריה", חוות בנימין סימן י"ב).

ג. האם יש מעמד מיוחד לרבנות הראשית בישראל? ("לבירור סמכותה ההלכותית של הרבנות הראשית לישראל", עמוד הימיני סימן ו').

ד. האם ניתן לקיים מפקד אוכלוסין לאור איסור התורה לִמְנות את ישראל? ("בדבר מפקד אוכלוסין", שם סימן י"ג).

ה. האם מותר לסכן חיילים בכדי לשחרר שבויים? ("מבצע 'יונתן' (אנטבה) לאור ההלכה", חוות בנימין סימן י"ז).

נושאים נוספים רבים לובנו על ידו ועל ידי רבנים אחרים, בספרים ובכתבי עת. נושאים רבים עדיין עומדים ומחכים לליבונם, ובעיקר לישומם בחיי המעשה.

"אין אנו לעת עתה אלא מסתתי אבנים, הבנאים יבואו אחר כך" כתב הרב ישראלי על מלאכתו ומלאכת חבריו עת ערך את קבצי "התורה והמדינה" (הרבנות והמדינה עמ' 39). ברבות השנים הפכו אבנים אלו ליסודות, ברם מלאכת בנין ארמון תורת המדינה היהודית, ובמיוחד ישומה של תורה זו בפועל, רחוקה מלהיות מושלמת, והיא מונחת לפתחנו.

יהי רצון, שספר זה יעודד את המשך הלימוד וההעמקה בהלכות התורה והמדינה ובעקבותיהם גם את בנינו של ארמון תורת המדינה היהודית להלכה ולמעשה.